Zie, dit zijn een paar doolwegen, waarop menschen, welke Gods echte belofte door abs-tractie, door verab-soluteering hebben verknoeid, hardnekkig ronddwalen.

En de grondfout van al deze menschen in dit opzicht is — ds Spier zag het eenmaal zoo scherp — dat ze bezeten zijn door deze stelling: „Gods belofte komt altijd uit", „Gods belofte is absoluut".

Ongelooflijk is er toen geredeneerd, geconstrueerd, getheoretiseerd, om deze twee redeneeringen met elkaar in overeenstemming te brengen en te verzoenen.

Uit deze pogingen werden geboren puur menschelijke constructies — volkomen vreemd aan de Schrift — als die van: inwendige en uitwendige zijde van het verbond, absolute en voorwaardelijke belofte, doop in vollen en niet vollen zin, houden voor wedergeboren enz. enz.

Het was alles het pogen om weer heel te maken wat men eerst zelf had stukgemaakt. En den eenig goeden weg om uit de verwarring, waarin men zichzelf had gebracht, te geraken, n.l. de terugkeer naar de schriftuurlijke opvatting van de belofte, wilde men maar niet zien en opgaan.

Ds Spier zei het eenmaal zoo krachtig en duidelijk, we moeten met alle kracht in de prediking en in heel het leven teruggaan „tot de volle werkelijkheid van Gods verbond, waarin belofte en eisch onlosmakelijk verbonden zijn"; we moeten ons „afkeeren van alle abstracties". We moeten „onzen wagen niet op roomsch spoor rijden", anders komen daar „de onaangenaamste conflicten uit voort en verwikkelingen inzake Gods verbond. De rijke realiteit van Gods gemeenschap mag nooit verwisseld worden voor valsche beschouwingen".

Zijn meening zoo nauwkeurig mogelijk willende formuleeren, stelde ds Spier eenmaal de klemmende vraag:

„Als Gods belofte niet absoluut is, niet onafhankelijk van andere omstandigheden is, is deze dan conditioneel, voorwaardelijk?"

Op deze vraag gaf hij toen dit antwoord:

„In zooverre is Gods belofte conditioneel, dat zij steeds is een belofte van Gods Verbond.

Alleen staande, levende, in de volle werkelijkheid van Gods belofte hebben wij recht onszelf en anderen met Zijn beloften te troosten.

Doch wij hebben niet het recht Gods beloften uit Zijn Verbond uit te pellen.

Wie zich van Gods Verbond verwijdert, verwerpt daarmede alle beloften Gods, omdat hij den HEERE verlaat.

In het raam, of liever: in de volle werkelijkheid, waarin de HEERE ons Zijn beloften schenkt, zullen wij ze laten staan!"

Van deze klare, schriftuurlijke, o.a. door prof. Vollenhoven zoo krachtig geleerde beschouwingen heeft ds Spier zich sinds 1944 zéér ver verwijderd — juist dat aanklevende, wat hij in 1941 zoo krachtig verwierp.

C. V.

UIT DE SCHRIFT

om wat reden spreekt God de HEERE: „memfomai"?

..... welk verbond met Mij zij vernietigd hebben... Jer. 31:32.

..... want zij zijn in dat Mijn verbond niet gebleven..... Hebr. 8:9.

We hebben gezien, dat Jahwe over zijn bondsvolk spreekt: „memfomai", het gaat hier niet goed.[1])

Maar waarom spreekt de Heere alzoo? Wat is de inhoud van zijn klacht? Welk gravamen, welk bezwaar, welke klacht brengt Hij voor de rechtbank van 't verbond in (vgl. Micha 6)?

Jeremia drukt dit alzoo uit: ze hebben het verbond, dat Ik met hen had aangegaan, vernietigd (Aalders: „verbroken").

En de schrijver van den brief aan de Hebreën geeft er volgende parafrase van: ze zijn er niet in gebleven.

⁂

Nu is het Nieuwe Testament een betrouwbaar uitlegger van het Oude. Voordat men dus aan het woord „vernietigen", dat de Statenvertalers in Jer. 31 gekozen hebben, al te sterke consequenties verbindt, is het goed en geoorloofd, eerst te letten op de Nieuwtestamentische weergave.

„Blijven in", zegt deze. Ze zijn er niet in gebleven.

Nu is de beteekenis van „in iets blijven" duidelijk genoeg. Men moet b.v. blijven in het geloof, daarbij volharden (Hand. 14:22). En evenzoo is het plicht, te blijven in al hetgeen geschreven is in het boek der wet om dat te doen (Gal. 3:10, vgl. Deut. 27:26).

Maar wie niet blijft in het geloof, heeft die het geloof zelf vernietigd? Neen. Want het geloof als menschelijke acte bezat zoo iemand niet, en de geloofsinhoud blijft recht overeind staan. Evenzoo de geloovende kerk, schatbewaarster der geloofsgoederen.

Of, wie niet blijft in hetgeen geschreven is in het wetsboek, heeft die soms het wetsboek vernietigd? Neen. Het blijft wat het is: heel de geschreven thora blijft: er valt geen tittel of jota van ter aarde.

De hier bedoelde menschelijke zonde is dus nietnaleving, en in dezen zin niet-vervulling van de bondsoorkonde (Hauck, in Kittel, Wtbch). Maar Gods oorkonden laten geen tittel of jota ter aarde vallen.

⁂

Tot gelijk resultaat brengt ons ook de overweging van de door Jeremia zelf gekozen hebreeuwsche woorden. Het in Jer. 31:32 gekozen hebreeuwsche woord („verbroken") komt ook voor in Jer. 11:10; ook daar is de klacht, dat de beide huizen Israëls het verbond verbroken hebben, dat Jahwe met hen had gemaakt. Maar uit vers 8 blijkt, dat de Heere van zijn kant zich houdt aan de verbondsstatuten: daarom komt er ook een zware straf, zooals de oude „afspraak" trouwens luidde. Evenzoo is de gedachtengang van Deut. 31:16 en 20. Daar wordt de bondsbreuk van de Israelieten voorspeld, maar de Heere houdt ten overstaan van dezen komenden afval bij voorbaat reeds met nadruk vol wat Hij eenmaal dreigend ter voorziening in zulke gevallen sprak: en Hij verlangt, dat Mozes dit alles zoó zal vastleggen in een tekst om van buiten te leeren, opdat het nageslacht wete: wij zijn wel afgeweken, maar de Heere zelf bleef bij wat eenmaal gezegd was. Evenzoo spreekt Lev. 26:15, Ezechiël 44:7 (toch houdt de Heere vol, vs 9), Gen. 17 vs 14, Jes. 24:5 (het eeuwige verbond wordt overtreden, maar zelf blijft het).

Reeds hier blijkt, dat een verbond ZOOVER HET DEN HEERE BETREFT, niet kan vernietigd worden.

⁂

We moeten dan ook nog éven verder gaan: twee hoofdstukken maar (Jer. 33:20, 21), om deze dingen nog scherper te doorzien.

De Heere geeft daar (met gebruikmaking van hetzelfde hebreeuwsche woord, door „verbreken" weergegeven) een vergelijking. Hij heeft een „verbond" van dag en nacht. Dat wil zeggen: als Schepper heeft Hij souverein verordend, dat dag en nacht elkaar steevast op zullen volgen. Een natuurverordening dus. Een „verbond" heet het, omdat er een punt van vergelijking is: de vastheid. Hier beteekent „verbond" zooveel als beschikking. Een door God zonder eenigen invloed van buiten af genomen souvereine beschikking, dat op den dag de nacht zal volgen en op den nacht de dag.

Welnu, zoo spreekt die Schepper, thans optredende als Herschepper: zoo min iemand mijn scheppingsordinantie omtrent dag en nacht kan op zij zetten, verbreken, vernietigen (in den zin van: uit de wereld wegnemen uit kracht van een eigen vrije tegenbeschikking), zóó min zult gij het verbond, d.w.z. de vaste verordening, van mijn genade kunnen verbreken, op zij zetten, uit de wereld wegnemen.

Daar stáán we dus voor het merkwaardige feit: dezelfde profeet zegt: gij hebt een vroegere verordening („verbond") zóó schandalig gesaboteerd, dat de Heere genadig zei: Ik zal dan maar een nieuwe stellen. Maar denk er aan: Hij blijft vrij. Al verklaart hij den ouden status quo vervallen door een nieuwen te scheppen, gij kunt die nieuwe ordening niet op zij werpen, evenmin als de oude. Hij schafte die af, maar gij niet!

Hier is duidelijk, dat het woord „verbond" bedoeld wordt in den zin van goddelijke beschikking.

Die beschikking nu is inhoud des geloofs. Ook zij wederom.

En nu kan de mensch iemand blijken, die „in het geloof niet blijft".

Maar daarom blijft die geloofsinhoud toch zelf wel overeind staan?

Zoo kan ook de mensch in die verbanden, waarin God hem wat te doen geeft, de gegeven zedelijke bevelen schenden. Tusschen de beschikking zelf van dag en nacht kan hij geen speld krijgen: daar staat hij met zijn vermogens buiten.

Meen echter NIET, dat hij NIET de ZEDELIJKE VOORSCHRIFTEN, die God als SPREKEND Wetgever heeft gegeven AANGAANDE die dag-en-nachtbeschikking zou kunnen overtreden. Hij kan b.v. van den dag een nacht maken en omgekeerd: er zijn kinderen der duisternis, die des nachts zijn, niet des daags. Ze storen zich niet aan de natuurlijke orde. Want ze slaan de dienaangaande extra hun gegeven zedelijke voorschriften in den wind. Ze zullen dan ook de gevolgen daarvan ondervinden. Maar juist óók daarin handhaaft de scheppings-verordening haar vastheid en onverbrekelijkheid.

Welnu, iets dergelijks voltrekt zich ook ter zake van het verbond der genade, in al zijn fasen. Daar zit een verordening Gods achter. Ze ligt er ook in uitgewerkt. Voorzoover die verordening (diatheke) Gods eenzijdige beschikking is (met door Hem te voren ingedachte en geschapen verbanden inclusief rechtsverbanden) kan niemand haar ooit op zij werpen. Als zoo'n verordening plaats maakt voor een nieuwe, dan is dat puur en alleen, frank en vrij, Gods eigen éénzijdige souvereine beschikking.

Maar — alle verordeningen worden in daarbij komende zedelijke geboden en normen afgekondigd en in die zedelijke geboden wordt de mensch gehouden Gods vrijmachtige beschikkingen te volgen met zijn gehoorzame; d.w.z. daaraan te beantwoorden in eigen daden-van-wil, -van-geloof, -vandienst. Als God dondert, moet ik niet een jazzplaat af laten draaien op den in brand staanden bergtop. Als Hij dag en nacht regelt, moet ik mijn leven en arbeid en sociaal verkeer daarnaar inrichten. Als Hij een Sinaï-beschikking geeft, moet het volk daarop gehoorzaam reageeren. En als Hij — klagende over de toestanden na Sinai — een nieuwe beschikking treft, dan moet ik daaraan beantwoorden, zoover het aan mij is opgedragen, bevolen, te verstaan gegeven.

Ik kan wel aan die zedelijke geboden aangáánde de beschikking ontrouw worden. Maar die beschikking zelf gaat onherroepelijk door. Nooit zal „Israël" een verzande stroom zijn.

En dus is op de vraag, waarom Jahwe optreedt met zijn „memfomai", maar één antwoord: Hij klaagt niet over zijn eigen beschikking, maar over de menschelijke reactie daarop.

En aangaande de mogelijkheden en grenzen dier reactie gaat Hij nu een nieuwe beschikking treffen. Die Hij bekend maakt in en voor den bondskring, waaraan Hij exegese geeft van zijn verordeningen en afkondiging doet van zijn beloften en zedelijke bevelen.

K. S.

[1]) We verwijzen naar ons vorig nummer.

KERKELIJK LEVEN

confessie en organisatie, III.

We geven hier het tweede vervolg van het stuk van Drs C. van Dijk, en voegen in den tekst weer hoofdletters in, die verwijzen naar de opmerkingen, die daartegenover geplaatst worden. Drs Van Dijk schrijft:

Daar ik Prof. Holwerda niet gaarne het standpunt zou willen toedichten van den man dien ik eens uit de tegenstelling van ware en valsche kerk simpelweg hoorde concludeeren tot de tegenstelling tusschen ware Christenen met wie men wèl en valsche Christenen met wie men niet mag samenwerken, kan ik het heengaan van Prof. Holwerda als publieke daad moeilijk anders zien dan als een poging om die leden van de Ver. v. Calv. Wijsb., die achter bleven in de synodocratisch geworden kerken, tot kerkelijke consequenties te dringen (A). Het publiceeren van den bedankbrief van Ds Jongeling en Ds van der Stoel was dan nog eens een onderstreping van de geste van Prof. Holwerda.

Ook het heengaan van Ds Schilder wordt door de publicatie ervan een gebaar van gelijke strekking (B), nog weer eens rood onderstreept door de suggestie van dubbelhartigheid, welke in een redactioneel naschrift gelanceerd wordt (C). Intusschen is het schrijven van Ds Schilder nog iets meer. Het knoopt aan bij de door Prof. Dooyeweerd in de discussie met Prof. Holwerda nog eens nadrukkelijk vastgestelden zin van art. 2 der statuten. Evenals Prof. Holwerda in de discussie, verklaart Ds Schilder tegen dit artikel zoo verstaan onoverkomelijke bezwaren te hebben, weshalve hij bedankt als lid van de vereeniging.

Ds Schilder spitst thans zijn bezwaren toe (D) op het punt: binding aan de belijdenis. Hij raakt daarmede aan een kwestie welke den laatsten tijd reeds meerdere malen aan de orde kwam in de kolommen van onze vrijgemaakte pers. Ik moge slechts herinneren aan de brieven van Marnix, waarin op eenigszins raillleerenden toon op beschouwingen van Dr Popma en Ds J. M. Spier gereageerd werd (E).

De kwestie waarover het geschil loopt is ongetwijfeld een belangrijke: het gaat om den aard en de functie van onze kerkelijke belijdenisgeschriften in het geheel van het Christelijk leven. In de beschouwing van Ds Schilder, Marnix en anderen komt naar mijn diepe overtuiging een gedachtengang tot uitdrukking, welke dreigt te kort te doen aan de geheel eenige plaats, welke aan de Heilige Schrift toekomt, en mitsdien schadelijk is voor een gezonde ontwikkeling van het Christelijke leven. Kort gezegd, er dreigt confessionalisme dat aan onze belijdenis, straks wellicht dogmatisme dat aan theologische deducties uit de belijdenisgeschriften gelijk gezag als aan Gods Woord wil toekennen (F).

Wat is eigenlijk een belijdenis? Men kan van belijdenis spreken in tweeërlei zin. Belijdenis noemen we allereerst de daad van het belijden, b.v. belijdenis doen. Belijdenis noemen we vervolgens ook het resultaat van het belijden, b.v. wanneer we spreken van „de belijdenis", daarmee bedoelende de belijdenisgeschriften, de 3 formulieren van eenigheid. Wat geschiedt er nu wanneer de kerk, wanneer wij gaan belijden? In een bepaalde historische situatie gaat de gemeente, gaan de geloovigen, gehoord en geloofd hebbende het Woord Gods, van wat zij hoorden en gelooven, getuigenis geven. Met name wanneer dwaling geweerd moet worden, ontstaat een bewust en scherp geformuleerde belijdenis van die waarheden der H. S. welke bizonder in het geding zijn. Zoo zien we in de 3 formulieren den achtergrond van Roomsche, Dooperse en Remonstrantsche dwaalleer, waartegenover beleden wordt wat God ons in Zijn Woord als eenige regel des geloofs openbaart. Op deze wijze ontstane belijdenisgeschriften krijgen vervolgens het karakter van „accoord van kerkelijke gemeenschap", van „formulieren van eenigheid", en zijn als zoodanig bindend voor allen die deze belijdenis tot de hunne maakten. Zulke belijdenisgeschriften zijn echter noch de volmaakte, noch de volle uitdrukking van de Openbaring Gods. Die volmaakte belijdenis bestaat niet in deze bedeeling der onvolkomenheid. Ze zijn evenmin de volle uitdrukking van den inhoud van het Woord Gods. „De kerk heeft een leven en een geloof dat veel rijker is dan in de belijdenis tot uiting komt. De confessie formuleert lang niet den ganschen inhoud van ons Christelijk geloof", (Bavinck,

Geref. Dogm. 4, I, pag. 6). Die gansche inhoud van ons Christelijk geloof, dat is de inhoud der H. S. En nu is het niet zoo, dat we den inhoud der H. S. slechts zouden kennen uit kerkelijke belijdenisgeschriften, of zelfs ook maar uit de ambtelijke verkondiging van het Woord Gods; zoodat we op allerlei terrein en in allerlei situatie tot belijden van den Naam van onzen Heere Jezus Christus geroepen, nu alleen maar zouden kunnen of behoeven terug te grijpen naar een eenmaal geformuleerde en aanvaarde belijdenis. Het feit, dat na de Apostolische geloofsbelijdenis het Niceanum en het Athanasianum volgden, dat na de 37 artikelen de 5 artikelen noodig bleken, zegt voldoende. In iedere kerkhistorische situatie grijpt de kerk maar niet naar de belijdenis, doch naar het Woord Gods als eenigen regel des geloofs, waarnaar de belijdenis ook zelve verwijst! Terwijl de belijdenis zelve valt onder den regel van art. 7.

Het Christelijk belijden gaat intusschen niet op in het opstellen, aanvaarden en handhaven van belijdenisgeschriften. Het gansche Christelijk leven moet zijn een belijden met woord en daad van onzen Heere Jezus Christus. Daarin is het tegen de dwaling in getuigen van wat we in de belijdenis der kerk klaar geformuleerd vonden zeker een element. Immers deze belijdenis werd wel in de kerk geformuleerd, doch om in de wereld daarbuiten beleden te worden. Doch er is meer. Daar is de strijd om alle verhoudingen in de menschelijke samenleving te doen beantwoorden aan de ordinantiën Gods. Daar is de roeping om bij allerlei persoonlijke beslissingen te weten den wil van onzen Vader, Die in de hemelen is, doch aan Zijn kinderen op aarde Zijn Woord gaf. Dan heeft de Christen naar reformatorisch inzicht niet te gaan vragen naar een onder leiding van het ambt tot stand gekomen uitspraak, zelfs niet naar een speciale preek over deze materie. Doch als mondige geloovige, die in de school der kerk het Woord Gods leerde lezen, gaat hij nu zelf de Schriften onderzoeken, en als hij daardoor onderwezen spreekt of handelt, dan zal zijn woord en daad een belijden zijn van wat God ons in Zijn Woord geopenbaard heeft. Dan blijft het voorts niet altijd bij dit individueele belijden. In de meer en meer ontkerstende samenleving van de 19de en 20ste eeuw hebben diegenen, op wier leven het Woord Gods nog beslag had of weer verkreeg, elkaar gevonden in organisaties waarin ze naast elkaar konden staan in den strijd om de vervulling van hun Christelijke roeping. Zoo is het gekomen tot Christelijke partijvorming, tot Christelijke organisatie op velerlei gebied. Zoo kwam men tot een gemeenschappelijk getuigenis t.a.v. het politieke en sociale leven, van de wetenschap enz. Dan ontstonden statuten en programs, die als „formulier van eenigheid" omtrent grondslag en richting van het gezamenlijk optreden konden dienen. En als dan Christelijke organisaties in nadere uitspraken of in het getuigenis van haar leden in het politieke en maatschappelijke leven uitdrukking geven wat de H. S. ons als Gods wil voor ons leven openbaart, dan is dat een Christelijk belijden, en die uitspraak of dat getuigenis een Christelijke belijdenis, zij het ook geen kerkelijke. En dan is het ook niet zoo, dat mijn belijdenis inzake de sociale gerechtigheid die God van ons vraagt, gebouwd is op mijn kerkelijke belijdenis, doch beide rusten op en putten uit het eene en alleen gezaghebbende Woord Gods.

Tot zoover deze week Drs Van Dijk, wiens slot we volgende week hopen te geven. Hier volgen de tegenopmerkingen:

A. Ik zou liever niet Prof. Holwerda's opwekking willen beperken tot kerkelijke consequenties, doch ze willen uitbreiden tot alle, ook b.v. tot ethische: als ge iets op Zondag belijdt, belijd het dan ook op Maandag. En omgekeerd. Neem niet op Zondag een probleem van grooten ernst, wat ge 's Maandags als bijzaak aandient. Zeg niet op Zondag: dit is revolutie, en op Maandag: wat revolutie is in het ééne samenlevingsverband heeft niets te maken met de reformatie van en in de andere verbanden.

B. Zeker, mits verstaan in den zin van A, hierboven.

C. „Dubbelhartigheid" wekt associaties aan subjectieve onecrlijkheid. Maar ik hoop, dat schrijver van mij zal aannemen, dat ik in mijn naschrift op het stuk van Ds H. J. Schilder heb gezinspeeld op de hanteering van het woord „hart", zóó, als dat in de wijsbegeerte der wetsidee geschiedt. Ik dacht aan Dooyeweerd's m.i. zeer gevaarlijke en onjuiste onderscheiding tusschen kerkelijk en niet-kerkelijk belijden (waarover straks). En bedoelde toen: als de confessie zegt: wij gelooven (alle dagen) met het „hart" en „belijden met den mond", dan is dat belijden een „uitgang des levens" om in den stijl der Wijsbegeerte der Wetsidee te spreken. Ik zeg niet, dat alles, wat ik in de kerkelijke belijdenis ter sprake hoor en help brengen, overal in hetzelfde conclusie nemende quantum rechtstreeks ter sprake behoort te komen. Een christelijke kruideniersorganisatie zal niet in oratio recta (d.w.z. rechtstreeks, direct) zich behoeven uit te spreken over de kwestie der consubstantiatie of der conditioneele onsterfelijkheid (al zal ook dit punt wel degelijk samenhangen met dieper op de beginselvragen ingaande betoogen en dus in oratio obliqua, d.w.z. indirect, de aandacht kunnen moeten trekken). Maar weet inzender één artikel der confessie te noemen, waarin niet vraagpunten eener calvinistische wijsbegeerte aan de orde komen? Ik niet. Ook over de kerk, tot over het fantoom van „de kerk als organisme", hoor ik in de kringen der calvinistische wijsbegeerte uitvoerig handelen.

De H.H. Jongeling en Van der Stoel hebben de door hen besproken zaken dan ook niet „met de haren er bij gesleept", doch terecht naar voren gehaald als directe aandachtspunten van de W. d. W. Ik mag dus nooit en nergens den inhoud van mijn belijdenis in stukken knippen, halveeren, het eene van het andere abstraheeren, laat staan: hier naspreken en ginds weerspreken. Ook niet het één bezwéren des Zondags en het bezworene voor een deel ook wel met critischen glimlach weigeren te bezweren op Maandag. Wat Prof. Dooyeweerd op dit punt betoogd heeft, en nu (zie Persschouw) Ds Van Teylingen durft schrijven, acht ik rechtstreeks ongereformeerd. En een „oorzaak van nadenken", al zullen ze hem met rust laten, omdat hij nu eenmaal „blijft" (d.w.z. meedoet in het loslaten van wie de synode in grove partijdigheid wilde wegzenden). En ik wil wèl — om eerlijk te blijven — verklaren, dat beweringen als van Ds Van Teylingen in de practische consequenties zullen LEIDEN tot dubbelhartigheid, óók in den hierboven genoemden leelijken zin van het woord.

D. „Toespitsen" is wat anders dan „beperken tot" of „isoleeren van".

E. „Railleeren"? Er is een manier, om met (smartelijken) humor de droeve waarheid vermanend te spreken.

F. Prof. Holwerda teekent hierbij het volgende aan:

„Omdat Drs v. D. hier en in het vervolg tegen anderen zich keert, beperk ik me slechts tot enkele opmerkingen. Niemand denkt eraan, om aan de belijdenis of eventueele theologische deducties daaruit gelijk gezag toe te kennen als aan het Woord Gods. Allen keerden zich hiertegen, dat men de belijdenisschriften maakte tot kerkelijke stukken, waaraan men zich in andere verbanden niet gebonden wist. De belijdenis blijft altijd appellabel aan de Schrift. Maar men moet niet het volstrekt eenig gezag der Schrift accentueeren om zoo te camoufleeren, dat men bezig is in het breede leven zich aan den inhoud der Schrift, gelijk de drie Formulieren die belijden, te onttrekken. Men moet niet als basis van een vereeniging kiezen de Schrift als Woord Gods als de bedoeling dezer formuleering is ook ruimte te maken voor menschen die de drie Form. verwerpen en daarin de Schrift tegenspreken.

Dat de belijdenisschriften noch de volmaakte noch de volkomen uitdrukking van het Woord zijn, weet ieder. Alleen geloof ik, dat niemand in staat is een politieke, sociale of wetenschappelijke belijdenis te fundeeren **rechtstreeks** op het Woord; de catechisatie, de prediking en de kerkelijke formulieren hebben van jongsaf heel zijn geloovig belijden wezenlijk beïnvloed. Doch ook al zou hij het kunnen, zijn wetenschappelijke belijdenis zal **nimmer in strijd kunnen zijn** met zijn kerkelijke; **want het Woord is één.** Ik vind het opereeren met „souvereiniteit in eigen kring" in dit verband heel gevaarlijk; men suggereert alsof het Woord voor den wetenschappelijken „kring" een inhoud heeft, die staat **los naast** den inhoud, dien de kerk belijdt, en die daarmee zelfs in strijd kan zijn. Men krijgt feitelijk niet maar souvereine levenskringen, doch ook evenveel souvereine belijdenisjes en evenveel souvereine kring-bijbeltjes Daarmee heeft men het Woord gebroken, ook al zegt men het gezag van dat Woord te willen handhaven. Men mag nooit suggereeren, dat de drie Formulieren „kerkelijk" zijn in dien zin, dat ze slechts gelden voor de kerk en niet voor de partij, de vereeniging van wijsbegeerte etc. Daarmee onttrekt men partij en vereeniging aan het gezag van het Woord, dat de kerk onvolkomen en onvolledig belijdt".

Tot zoover Prof. Holwerda.
En Ds H. J. Schilder merkt op:

Aan hetgeen in mijn brief werd gezegd (aan de V.C.W. zie Ref.) en wat Prof. Holwerda reeds heeft geannoteerd, heb ik weinig toe te voegen. Het laatste punt vooral van B. H. (F), raakt reeds het mij betreffende gedeelte; dat kan ook namens mij gelden. Punt J uit het nummer van 28 Febr. is trouwens in dit verband van eenzelfde belang, m.n. onder punt b) over de heerschappij der filos. formules; daar ging mijn bezwaar vooral tegen, ondanks de ontkenning van Drs C. v. Dijk, in voorlaatste alinea van zijn brief. Natuurlijk kan men belangrijke elementen, zakelijk saamgevat, uit de leer van de S.i.c.kring van het grootste belang blijven achten, vooral ook antithetisch, en ook positief; dat heeft K. S. indertijd zelf ook al ongeveer geschreven toen hij in De Ref. deze leer even onder de loupe nam. In zooverre is het niet aardig A. Zijlstra van 1937 tegen Marnix vandaag uit te spelen — om niet meer te zeggen (hier reageert Ds H. J. Schilder op een passage uit het slot van Drs v. Dijk, dat volgende week in ons blad opgenomen wordt, **Redactie**). Het belang van deze leer ligt o.m. in de onderscheiding en afbakening der kringen of verbanden. Maar wat we nu krijgen is wat anders, nl. juist een miskenning van de echte beteekenis van de kerk in haar eigen-gesrardheid. Men stelt blijkbaar een dilemma: of de kerk op één lijn naast andere kringen of verbanden, of de kerk in roomschen zin heerschend over alle.. Dat wij dit dilemma niet aanvaarden, wordt niet verstaan. De eigenlijke bestrijding zal m.i. daarop zich moeten concentreeren; ik hoop zeer dat K. S. voor een nadere uitwerking daarvan mogelijkheid ziet. Tot de systematische omschrijving acht ik me niet capabel; in hoofdzaak zie ik de zaak vrij simpel liggen, denkend aan wat K.S. ons leerde over de verhouding van kerk en koninkrijk Gods. Dat hoef ik hier niet breeder te omschrijven.

In verband hiermee: het heele betoog van Drs v. D. over wat de belijdenis is, acht ik voor een groot deel een slag in de lucht. Het gaat heen langs het punt in kwestie: de belijdenis als accoord van kerkelijke gemeenschap die echter als eenmaal aanvaard accoord den heelen jazeggenden mensch en zijn heele leven raakt. Als ik bij mijn huwelijk ja zeg op de „huwelijksvragen", dan bindt dat ja mij ook als ik aan het werk ben, i.v.m. de eetenstijden b.v., of op reis, op duizenderlei wijze. Maak ik daarmee heel dat leven, mijn werk, vacantie, etc. aan

Simon Zelotes en Levi de tollenaar.

Via het Kerknieuws van Scheps namen wij kennis van een artikel van ds W. A. Wiersinga, Evangelisatiepredikant „in algemeenen dienst", gepubliceerd in „Belijden en Beleven". Ds Wiersinga vertelt daarin over een bezoek door hem gebracht in Zuid-Limburg in een zestal kampen voor politieke delinquenten en over de moeilijkheden, die deze „verloren zonen" ondervinden op den weg terug van de zijde van hun „oudste broers". En dan sluit het artikel als volgt: „Ik weet wel, dat sommigen hunner u veel pijn hebben gedaan, u misschien onherstelbaar leed hebben berokkend. Maar als uw barmhartigheid en liefde haar grens vindt waar 't uw vroegere vijanden betreft, dan zijt ge een slecht navolger van Hem, die zondaren tot Zich noodigde en met tollenaren onder één dak verkeerde en van één tafel at, Hij nam den collaborateur Levi zelfs op in zijn intiemen discipelenkring. En Simon Zelotes, die nationale ijveraar (illegaal werker zouden wij tegenwoordig zeggen) heeft hem als mede-apostel aanvaard".

Dat laatste zinnetje bracht ons een beetje aan het mediteeren.

Het wekt bepaalde suggesties.

Deze: die Levi, de collaborateur, was „fout" en Simon Zelotes, die nationale ijveraar, was „goed". En het is toch van dien Simon, dien illegalen werker, een héële daad geweest om dien collaborateur te „aanvaarden" als mede-apostel!

De toepassing wordt erbij gegeven: de illegale werkers in de kerk moeten naar het illustere voorbeeld van Simon Zelotes de N.S.B. collaborateurs als broeders in de kerk „aanvaarden".

***

Ik geloof van het heele verhaal niets.

Als ik den Christus niet zag en als het waar was, dat het een heele daad was van Simon Zelotes om Levi den collaborateur als mede-apostel te „aanvaarden", dan zou ik daar rustig tegenover stellen, dat het minstens even grootsch van Levi was om den nationalistischen Zeloot Simon te „aanvaarden" als mede-apostel.

Want wanneer het gaat om de overwinning van louter psychische weerstanden en politieke ressentimenten, dan is voor mij de daad van een N.S.B.er, die aan een oud-illegaal van een of andere K.P. de hand der verzoening reikt precies even groot als de daad van een K.P.er, die een oud-N.S.B.er brood en spijze geeft.

***

Om te beginnen: ook Simon Zelotes was vóór hij tot Jezus kwam „fout". En wel erg „fout". Want de Zeloten waren nationalistische joodsche ijveraars, die met geweld een judaïstischen hemel op aarde wilden stichten, een joodschen heilstaat. Deze menschen hadden hetgeen God de HEERE geopenbaard had omtrent het Koninkrijk Gods genationaliseerd, verwereldlijkt en verburgerlijkt. Zij vereenzelvigden hun fanatiek religieuze nationalistische, puur aardsche idealen brutaal met het Rijk Gods, dat zij met revolutionair geweld desnoods wilden verwerkelijken. En toen onze Heere Jezus Christus Simon den Zeloot tot Zich riep en Simon Zelotes Jezus ging volgen en Zijn discipel werd, toen beteekende dat voor Simon een radicale bekeering. Want toen heeft Simon los moeten laten de partij, wier tendenzen Jezus Christus aan het kruis hebben gebracht: het judaïstische nationalisme.

En toen Simon onder de twaalve ook den vroegeren tollenaar Levi ontmoette, was Simon géén Zeloot, géén nationale ijveraar, geen „illegale werker" meer, maar bekeerd tot den Heere Jezus Christus.

Evenals trouwens Levi zelf. Maar men vergete geen oogenblik, dat de Schrift nergens het beroep der tollenaren, hun „collaboratie" — om met ds W. te spreken — veroordeeld heeft. Integendeel: toen de tollenaars aan Johannes den Dooper vroegen: „Meester, wat zullen wij doen?" heeft Johannes niet van deze „collaborateurs" geëischt, dat ze het belastingkantoor zouden vaarwel zeggen, maar wel, dat ze hun beroep eerlijk zouden uitoefenen: „Eischt niet meer dan hetgeen u gezet is". Luk. 3: 12,13.

Zoo heeft een tot Christus bekeerde Zeloot een tot Christus bekeerden tollenaar als broeder in den Heere aangenomen en zoo heeft een tot Christus bekeerde tollenaar een tot Christus bekeerden Zeloot zijn broeder in Christus genoemd.

Men vergete ook vandaag niet, dat nationalistische oud-illegalen in de kerk de bekeering even hard van noode hebben als oud-collaborateurs. Kleine en groote!

En men zij voorts met het trekken van parallellen à la Wiersinga dóódvoorzichtig. Met dit slecht-exemplarisch Schriftgebruik staat men licht de bekeering van het nationalisme in den weg.

Of iemand „goed" of „fout" was in oorlogs- en bezettings-tijd, dat wordt tenslotte niet beslist door een nationalistischen kijk op de nationale zaak, maar door de Schrift.

***

Overigens was dit stukje heusch niet uitsluitend bedoeld als een bouquetje polemiek tegen ds Wiersinga.

D. E. C.

dat huwelijk ondergeschikt? Dat ware afgoderij. Maar de huwelijksbelofte heeft elk oogenblik haar consequenties. Het tertium comparationis (punt van vergelijking, Redactie) ligt in het ja-zeggen. In dezen denk ik dat ook hier wel geldt: de kinderen der wereld zijn soms wijzer dan die des lichts. Een communist zal er niet over denken zijn ja in de partij te relativeeren als hij waar ook ter wereld staat. Niet omdat de partij als zoodanig heerschen moet — die is uiteindelijk ook daar slechts middel — maar omdat hij in de partij ja heeft gezegd tot den communistischen (on)geloofsinhoud en de „beginselen". Het tert. comp. (punt van vergelijking, Red.), zal, hoop ik, weer duidelijk zijn. In de kerk zeggen we samen ja tot God en elkaar en naar buiten op Gods Woord. Daar ligt ons uitgangspunt voor alle optreden, niet bepaald „als kerk", maar wel degelijk als leden der kerk, daar wedergeboren tot de geloofsgehoorzaamheid. In hoeverre daarmee samengaan met leden van „andere kerken" is uitgesloten, is daarmee nog niet zonder meer beantwoord; tot een volledig antwoord kom ik ook niet in alles; maar het fundament van Drs C. v. Dijk althans is ondeugdelijk. — Men ziet blijkens dezen brief ook niet, hoezeer het hier een zaak is van simpele trouw in zedelijk opzicht reeds aan gegeven woorden. Dezelfde ellende als in de degradatie van de trouw aan de K.O. als kerkrechtelijk accoord waaraan men zich eenmaal verbonden heeft. Men maakt van de confessie op deze manier een kwestie. In de lijn van deze beschouwing komen we ook zwak te staan t.o. barthianisme en de nieuwe Herv. (concept-)kerkorde, wat overigens het laatste zal zijn, dat Drs v. D. zelf wil".

Tot zoover Ds H. J. Schilder,
Voor deze week genoeg. K. S.

Wat leeft er in de zendingskringen der synodocraten? III.

Dat de deputaten voor de zendingszaken in de synodocratische gemeenschap, onder voorgang van dr J. H. Bavinck, niet altijd duidelijk zijn in hun woordkeus, is niet erg, zoolang de onduidelijkheid 't gevolg is van zeker haast-hebben, of mogelijk van toevloed van gedachten bij gebrek aan tijd, of misschien van onmacht in 't praeciseeren, of van nog een andere dergelijke oorzaak.

Maar als ze — zooals we in ons eerste artikel aanwezen — zich van geruststellende woorden bedienen, om anders onrustigmakende zaken minder ontrustend te doen wèrken, dan een precies verhaal van de naakte feiten zou doen, dàn wordt de onduidelijkheid iets anders dan een „fout"; ze wordt dan zónde.

Zoo vond ik het zonde, in mijn eerste artikel, dat er van de javaansche kerken gezegd werd, dat ze op het standpunt stonden, dat „de verhouding tot de zending niet partieel en regionaal, maar allereerst in grooter verband te regelen was".

Dat zijn heel nette woorden.

En een argeloos synodelid, gebogen over zijn zendingsrapport, zegt allicht: natuurlijk, dat vind ik ook.

Maar wat er met die woorden „in grooter verband in feite bedoeld, en nu door vertrouwende lezers zoomaar „geslikt" werd, dat was toch een brutale revolutie; een onkerkelijk maken van wat eerst kerkelijk was; een aan-den-laars-lappen van Middelburg 1896 (terwijl het Zendingsblad bij voorbaat met 'n mooi plaatje 't volk vertellen, althans suggereeren ging, dat men nog steeds Middelburg 1896 voor oogen hield). Het was ontrouw aan de zendende kerken; het was in oorlogstijd de nederlanders („buitenlanders") voor feiten plaatsen, waar straks niet meer aan te tornen zou vallen (recept: buigen, of anders „uw gelaat verliezen"). Het was de „stok-achter-de-deur-methode", waarover dr W. A. v. Es vroeger zoo manmoedig te schrijven kwam (als in Kampen iemand zich van die methode in zijn oogen schéén te bedienen; thans is dr v. Es volkomen weggerangeerd, maar hij valt toch zijn V.U.-club niet af, hoe konden de kerken zonder haar leven?) Het was pure scheurmakerij. „In grooter verband", dat fraais beteekende: ook met lieden van andere confessie. De kneep zit 'm in dat woord „verband". De naieve synodeman van daar straks dacht daarbij uiteraard aan zoo iets als kerk-verband, gemeenschap. Vooral toen er stond: „niet partieel, niet regionaal". Maar „in grooter verband" beteekende hier niets anders dan „in breeder gezelschap". Bovendien wil „bréé-der" hier zeggen: andersoortig.

De gevolgde manier van gebruik der taal en zelfs de opstelling der tegenstellings paren (niet zóó maar zús) had dus tot practisch gevolg, dat de eenvoudige lezer, om niet te zeggen: misleid, dan toch van leiding beroofd werd. Een onthouding dus van den dienst der gemeenschap der heiligen; want daarop komt zoo iets tenslotte neer, juist in een rapport van deputaten aan kerken. K-è-r-k-e-n.....

Nu weet ik niet, waaronder ik een nog weer andere onduidelijkheid rangschikken moet, die me treft in het verkeer van de zendingsdeputaten met hun synode. De zendingsdeputaten n.l. zijn van oordeel, dat de zendingsarbeid op Midden-Java „een Javaansch gelaat moet toonen".

Een javaansch gelaat.

Dat klinkt goed.

Het klinkt zelfs naar twee kanten goed.

Het klinkt liefelijk in de ooren van Paulus, die den Joden een Jood, den Gricken een Griek, en den Javanen een Javaan was of zou willen wezen, als maar het onvervalschte evangelie, het waarachtige christendom erdoor werd gebracht, de boodschap die spreekt: al was 't ook een engel uit den hemel, — wie 't anders zegt dan ik, anathema sit.

Máár, — het klinkt niet minder liefelijk in de ooren der „Javaansche christenen", zoover zij tegenhangers der in ons vorig artikel bedoelde „duitsche christenen" mochten geweest zijn. De kerk moet een duitsch gelaat vertoonen, zoo zeiden laatstgenoemden, en ze heeft dit te doen in al haar arbeid; ze wilden daarmee zeggen: eerst duitsch, en dan op dit punt niet aan ons hoofd zeuren over confessie en zoo.

Hoe bedoelen nu die javanen hun eisch van: een javaansch gelaat vertoonen?

We wilden wel, dat we konden vermanen: interpreteer deze woorden in den geest van Paulus.

Maar als ik denk aan de mededeelingen van dien javaanschen dominee, die in Eindhoven feestelijk getracteerd is door diezelfden, die onze broeders (lammetjes, bij dezen stootigen stok-achter-de-deur-bok) zoo vleeschelijk getracteerd hebben, dan durf ik Paulus' missionarissengelaat niet te vergelijken met het zijne. Lees Persschouw, en ge begrijpt de bedoeling. Soekarno wil geen nederlanders zien, al hebben ze nog zoo'n christelijke boodschap en al willen ze om des evangelies wil ook den Javanen een Javaan zijn. Hij dicteert: een javaansch gelaat, en bedoelt het niet als Paulus, maar als de „Duitsche Christenen", dat kreatuur van zijn collega Hitler, of als de „Dietsche Christenen" van dat mooie blaadje van Van der Vaart Smit uit de dagen van Mussert.

En nu had ik wel graag gezien, dat die zendingsdeputaten eens een honderdste part van dien ijver althans in het màken van onderscheidingen aan den dag gelegd hadden, dien zij in 1944 aan het licht hebben doen treden.

Want de ééne onduidelijkheid brengt de andere. Nadat immers deputaten met effen gelaat die wijsheid omtrent dat (ook al zoo effen) javaansche gelaat hebben gelucht, schrijven ze:

a. dat het zendingswerk van een op het zendingsterrein gevestigde „indonesische" kerk dient uit te gaan;

b. dat bovendien de gereformeerde kerken in Nederland (bedoeld is de 4-formulieren-groep) haar zendingsroeping IN DEZE KERK BEGREPEN dienen te gaan uitoefenen;

c. dat dit dan de nieuwe „vorm" van samenwerking is: „zoodat onze kerken" (zeggen ze dan) „als met deze in Indonesië gevestigde zendende kerk samenwerkende kerken haar zendingsroeping vervullen".

Oef. Even uitblazen. En probeeren er achter te komen.

Gemakkelijk zal dat niet zijn, want alle kategorieëntafels, tot nu toe opgeleverd, moeten hier opzij, geloof ik.

Hoe staan de zaken dus in dezen gedachtengang?

Daar ergens op Java is een zendende kerk. Ze heeft een javaansch gelaat. Altijd en overal. Anders dan Paulus. Want Paulus vertoonde een joodsch gelaat dezen keer, een grieksch gelaat den anderen keer; bij hem was een gelaat maar een prosoopon, een opzettelijk, en voor ieder waarneembaar gekózen benaderingsmiddel, dat naar believen (mits het Gode belieft) kan worden afgelegd. De hier bedoelde ideaal-javaansche kerk heeft echter een uitsluitend javaansch gelaat: javanen javaansch, en buitenlanders nooit buitenlandsch, dus ook nooit nederlanders nederlandsch. Bovendien heeft ze ook javaansche armen, beenen, romp, ingewanden, spieren, hart. Allemaal is 't javaansch. Dat woord „gelaat" was in het deputatenrapport maar zoo een schoone term, dienstbaar als olie, waarmee de scharnieren gesmeerd worden. Dan knarst de deur niet. De menschen schrikken zoo van piepende deuren; en zwakke gestellen worden dan wakker, als ze aan 't dommelen waren.

Nu voorts: die heele gereformeerde kerkengroep in Nederland, al die kerken, al of niet in synode-bijeen, worden BEGREPEN IN DIE EENE KERK met dat javaansche gelaat en dat javaansche corpus, en dat javaansche hart (ik neem aan, dat het onder b, hierboven gebruikte woord „begrepen" niet zeggen wil, met het verstand begrijpen, maar: omvatten).

Laat ons zeggen, dat er 700 van die nederlandsche kerken zijn.

Die 700 zijn dus begrepen in die ééne. Maar dan alleen „bij gelegenheid'. Straks is 't weer afgeloopen met dat begrijpen. Bijvoorbeeld als Feenstra zou moeten geschorst worden (denk eens even zoo'n vèrre, vèrre, vèrre mogelijkheid stoutelijk u in).

Maar die ééne, dat is al lang duidelijk gebleken, die ééne javaansche kerk, acht zichzelf begrepen „IN GROOTER VERBAND" — zie boven — dus: begrepen in een federatief Indonesisch verband, met chineezen en doopsgezinden, en wat daar nog meer bij kan en bij zal komen.

Die eene allerlei-formulieren-kerk met het javaansche hart slokt dus alle 700 vier-preciese-formulieren-kerken op. De numerick magere, maar confessioneel (ik zeg niet: vette, en ook niet ruime, doch liefst:) holle koe slokt dus de zevenhonderd numeriek vette, maar confessioneel-opgevulde koeien op. De beeldspraak wordt gevaarlijk. Maar dat is dezen keer niet mijn schuld: hoe wil je anders, als de kategorieëntafels allemaal zijn stukgehakt?

En terwijl dan de 700 in de ééne opgeslokt zitten en die eene weer besloten ligt in het lichaam van doopsgezinden en chineezen (de boom die wordt hoe langer hoe dikker), daar spreekt streelend die ééne tot de zevenhonderd: kijk, nu werken we samen. En: zóó werken we samen.

Zóó werkte de wolf met Oma van Roodkapje en met Roodkapje samen.

Dit is dan kerk-verband. Vier jaren na 1944 zegt Duursema: teeken maar weer. En Munnik. En Postema, en al die andere professorenknechten.

In 1944 loopen ze gedwee achter Ridderbos—Nauta aan, zeggende: zou het ooit kunnen gebeuren, dat 700 kerken in één e begrepen zijn, moet niet veeleer elke ééne in de 700, die immers een „lichaam" zijn, begrepen zich weten?

En in 1948 loopen ze gedwee achter Bavinck aan, en roepen: zou het ooit — na Soekarno — te vermijden zijn, dat 700 kerken in ééne begrepen zijn, en is het niet een archaisme, te verkondigen, dat elke ééne in de 700, als waren die één lichaam, zich begrepen dient te weten?

De hier ontworpen ééne kerk, met javaansch gelaat, die één lichaam is geworden met andersdenkende formaties, slokt het lichaam der 700 nederlanders op, en zoo zit dat ééne lichaam straks vrijelijk te confereeren met die chineezen en die doopsgezinden. En Soekarno slaat de maat, hij heeft Mussert overleefd, en wie slaagt, die heeft gelijk, — in deze wereld volgens deze wereld.

Wij weten nog niet, welke formules Dr Ridderbos heeft uitgevonden, om dit geharrewar te overkoepelen met zijn jongste eenparigheidsdak.

We weten wèl, dat zulke rapportenwijsheid doodkalm gedrukt wordt op dezelfde pers, waarop in 1944 al die kerkrechtelijke wirwarstukjes van de H.H. Nauta en Dijk zijn gedrukt, om Schilder kwijt te raken en de kerken te knevelen.

We weten, dat die eens gedrukte stukken zichzelf hopeloos tegenspraken. Het is in ons blad bewezen (artikelen Groen b.v.).

Maar we weten ook, dat deze nieuwste uitspraken van zendingsdeputaten zelf weer tegen de toch al met elkaar botsende kerkrechttheorietjes van 1944 op botsen.

En we zouden met name Duursema willen vragen: wanneer, wanneer, wanneer keert GIJ eens op uw schreden terug, gij, die onderteekent, wat ze u voorleggen; die de Kamper School uit elkaar jaagt als de V.U. het wil; die dienen moet om de Drentsche broeders en zusters zoet te houden, en kwaad te zeggen van menschen, die u hadt moeten beschermen, en die even vroolijk deze nieuwe Bavinck-ideeën teekent als de er mee vechtende Nauta-theoremen? Gij, die vandaag meehelpt, om Dr H. H. Kuyper's capitulatie-bijvoorbaat voor Mussert te loochenen, en morgen, om der zendingsmenschen capitulatie voor Soekarno te camoufleeren achter termen, die geen mensch haast snapt?

De andere Zeloten van '44, wier naam óók onder dit fraaie rapport staat, spreken we maar niet meer aan. De dagen zijn voorbij, dat rapporten voor 'n synode werden opgevuld met Voetius-citaatjes. Dat was vóór 1944. De dagen zijn ook voorbij, dat men rapporten opvulde met Voetius-II-citaatjes om de Voetius-I-citaten van zich af te werpen. Dat was in 1947. Nu is 't 1948. Nu hebben ze Voetius maar in zijn graf gelaten, want Soekarno was in de buurt. En kreeg zijn beurt. En de kerken zagen toe, en zeiden: hou-zee. Want ook de hou-zee-leus kan men den Joden joodsch, den Voetianen voetiaansch, den Soekarnisten soekarnistisch „interpreteeren". Doch maar één interpretatie is goed: blijf bij de belijdenis, ook aangaande de kerkregeering. K. S.

De tooverformule: 'n kwestie van orde.

De Hooge Raad, die ter zake van de kerkelijke goederen nu al in drie gevallen van de laatste weken beschikt heeft in een zin, die aan onze kerken ons schijnt gunstig te zijn (we kennen geen andere dan krantenberichten, en zijn dus bij gebrek aan detailkennis voorzichtig) heeft ter zake van Giessendam een andere uitspraak gedaan. De argumentatie weet ik niet; of het een kort-geding-kwestie nog was, ja dan neen, is me ook niet bekend. Zoo ja, dan is een uitspraak van den Hoogen Raad nog niet een bewijs, dat definitief de zaak is afgehandeld. Indien er één kerk was, die niet alleen naar het officieel vastgestelde gereformeerde kerkrecht, doch ook naar de jurisprudentie van hoven uit andere landsgebieden, recht had op de goederen, dan was het wel die van Giessendam. Daar is de vrijmaking als wettelijke en vrije daad van de plaatselijke kerk wel zoo duidelijk mogelijk geweest.

Hoe dit zij, de synodocratische predikant van het afgescheiden groepje ter plaatse heeft zich naar aanleiding van deze procedurekwestie in debat begeven met mr Vonkenberg te Gorinchem, die ter zake van het kerkrecht de gereformeerde gedachte weet te verdedigen, en die een woord van waarschuwing had gericht tot de synodocraten zelf — dat kwam hierop neer, dat men ginds nu wel voor de rechtbank betoogen kon: 't bestaande kerkverband is àlles en geldt juridisch primair, maar dat zulk geredeneer de pijnlijke consequentie zou meebrengen, dat als een synode b.v. valsche leer bindend verklaarde, een getrouwe kerk dan ook de goederen meteen

kwijt was, indien n.l. de advocaten der synodocratische partij gelijk zouden hebben. Dr Matter probeert nu mr Vonkenberg te weerleggen. Hij is m.i. al druk doende, zich vast te werken.

We hebben dan ook geen enkele behoefte, op zijn polemiek met mr Vonkenberg in te gaan: ons blad gaf materiaal genoeg.

Maar op één punt komen we terug.

Dr Matter stelt voor de zooveelste maal: de „kwestie-Schilder" was een zaak-van-orde.

Nu zijn er legio kwesties.

Wil hij eens zeggen, wat de zaak van „cand. Schilder" was?

Giessendam heeft destijds, toen er nog geen dr Matter was, zich voor die candidaten-kwestie geïnteresseerd. Misschien doet hij het ook nog. Heeft Noordeloos een wanordelijken broeder 't beroep weer opgezegd?

Overigens is 't natuurlijk dwaasheid, wat hij zegt. Tenzij men uit Gods Woord bewijzen kan, dat de orde in Gods huis vereischt, dat ge ALTIJD belooft althans drie jaren niets te leeren wat niet heelemaal in overeenstemming is met hetgeen (onverschillig wat het zijn mag) eenmaal door een synode is vastgesteld. Dit gevoelen strijdt wel met artikel 7 Belijdenis. Maar dr Matter vindt dat misschien óók al een wanordelijk artikel.

Overigens bewijst hij met zijn uitvluchtje precies de rechtvaardigheid van mr Vonkenberg's waarschuwing.

Nu ik toch dr Matter noem: indertijd schreef hij iets over mijn niet komen ter synode, dat geen niet-kunnen, doch een niet-willen zou geweest zijn. De inkleeding van zijn bewering scheen anderen en mij erop te wijzen, dat hij bedoelde: vergaderingen waarvan ik gezegd had ze niet te kunnen bijwonen. Het blijkt nu, dat dr Matter verklaart, het oog te hebben gehad op die vergaderingen, waarvan ik zeide, WEL te willen komen als haar handelingen publiek zouden zijn (volgens hetgeen beloofd was); in 't andere geval zou ik naar mijn recht den heer Hepp en consorten de volledige kans bieden, hun gang te gaan. Hiermee is die aangelegenheid als thema van verder gesprek afgedaan. Toelichting daarop gaf ik publiek; dr Matter weerlegt daarvan niets. Hij evenmin als anderen.

Overigens zij dr Matter aanbevolen de lectuur van ons blad over de heeren op Java. Hij moet dan daarna zijn Giessendammers maar eens vertellen hoe ze in zijn kerk omspringen met het begrip „kwestie-van-orde".

K. S.

avondmaalswijn.

De Sectie Avondmaalswijn van de Ondervakgroep Groothandel in Wijn deelt mede, dat ter voorziening in de behoefte aan Avondmaalswijn voor het eerste halfjaar 1948 eenige partijen zoete wijn werden aangekocht en onder den wijnhandel hier te lande verdeeld.

Deze wijnen hebben volledig het karakter van zuivere, natuurlijke, uit druiven bereide wijnen en voldoen daarmee aan alle eischen die aan wijn voor het Heilig Avondmaal gesteld moeten worden.

De Kerken behooren zich tot hun gewone leverancier te wenden, waarbij het verplicht is een schriftelijke verklaring af te geven, dat de bestelde wijn uitsluitend voor het Heilig Avondmaal gebruikt zal worden.

De officieel vastgestelde prijs bedraagt f 3.98 per flesch, buiten glas en emballage.

OPVOEDING EN ONDERWIJS

de christelijke school in dezen tijd, iv.

In ons tweede artikel stelden we de vraag, of ter conferentie in Birkhoven o.a. door den Voorzitter, prof. dr K. Dijk, en den inleider van het onderwerp „School en Kerk", ds A. D. Meeter, de vraag was bezien, wat in conclusie 5 onder Kerk werd verstaan. Vriendenhand bezorgde ons enkele nummers van het „Correspondentieblad", orgaan van de Ver. van Chr. Onderwijzers enz., waarin verslagen van de te Birkhoven gehouden referaten zijn opgenomen.

In het verslag over „School en Kerk" vinden we inderdaad een antwoord op onze vraag, maar de vragen onzerzijds worden er slechts door vermenigvuldigd.

We citeeren enkele zinnen:

„De Kerk dringe bij de ouders aan op goed Christelijk onderwijs. Onder Kerk verstaan we dan niet een bepaalde kerk, maar de Protestantsch-belijdende Kerk in haar algemeenheid.

Onder de Protestantsch Chr. Kerken zal geen enkele zich met het audium (misschien bedoelt men odium? H. M.) „alleenzaligmakend" willen tooien.

Wanneer wij vanuit de school spreken over de verhouding „School en Kerk" wordt het bijbelsch onderwijs gezien vanuit het algemeen priesterschap der geloovigen, waarin de onderwijzers de plaats innemen van de ouders en niet staan in een ambtelijk kerkelijke bediening, daar het met zich zou brengen een mee betrokken worden in den strijd en twisten van Kerk en Kerken, hetgeen funest voor de opvoeding der kinderen moet genoemd. Dit keert zich bewust tegen den Herv. Raad voor Kerk en School.....".

Zooals wij reeds vermoedden, neemt men hier stelling tegen den z.g.n. Nieuwen Koers in de Ned. Herv. Kerk. Maar, als men daartegenover poneert, dat de onderwijzers de plaats innemen van de ouders, meent men dan de kinderen te vrijwaren voor den „strijd der Kerken"?

Hebben de ouders niet van Godswege de roeping om de kinderen te wijzen op de gehoorzaamheid aan de geboden des Heeren, en dus ook aan Zijn eisch in het vierde gebod? Zullen de ouders, als zij in onderworpenheid aan dit gebod Gods èn des Zondags daar vergaderen waar zij Gods Woord hooren en de Sacramenten kunnen gebruiken, èn elken dag den Heere door Zijn Geest in zich laten werken, dan hun kinderen niet spreken van dien wonderen rijkdom, dat zij behooren tot die kerk, waar Christus alleen wordt gediend en Hij Zijn schatten van genade uitdeelt in de ware gemeenschap der Christgeloovigen, door Zijn Woord dat zuiver wordt verkondigd, en door Zijn Geest, Die altijd aan dat Woord Zich bindt?

Ouders, U voelt het: alles concentreert zich tenslotte op deze vraag, of Uw lid zijn van die bepaalde kerk een bewuste daad des geloofs is, of niet. We mogen er toch niet aan twijfelen, dat — om bij den jongsten kerkstrijd te blijven — zoowel Uw daad van vrijmaking, als eventueel Uw zich binden in het tegenovergestelde geval aan de bekende Synodebesluiten een daad des geloofs is geweest?

En is het U dan niet een behoefte des harten om ook met Uw kinderen juist daarover te spreken?

Of vindt U dit met ds Meeter „funest voor de opvoeding der kinderen"?

Wij kunnen het ons voorstellen, dat men zijn kinderen graag dezen strijd zou willen besparen. Maar nu deze strijd er is, en ook zeer reëel er is in het leven van de kinderen zelf, nu mogen de ouders ook daarom niet zwijgen.

We denken aan de moeilijkheden betreffende de kerkelijke goederen, zooals die op vele plaatsen onhoudbare toestanden scheppen. En we stellen in gemoede de vraag, hoe men het mogelijk acht, dat kinderen buiten dezen strijd worden gehouden, als zij met hun ouders zonder eenige aanwijsbare noodzaak moeten vergaderen in schuren of zalen, omdat het hun zoo vertrouwde kerkgebouw hun is ontzegd. Zal dit simpele feit het kind niet moeten overtuigen, dat er een schier onoverbrugbare kloof gaapt tusschen die menschen, die in hun kerk vergaderen en hun ouders, die gaarne zich de weelde van dit kerkgebouw ontzeggen?

Zullen ze hun ouders niet bestormen met vragen over de houding van beide partijen? Vragen, die niet altijd even gemakkelijk te beantwoorden zijn, daar inderdaad de ontrooving van de kerkelijke goederen en het ontzeggen van gebruik van het kerkgebouw niet licht begrijpelijk te maken is. Een reden te meer, om de kinderen te wijzen op de geloofsgehoorzaamheid, die eigen levenshouding bepaalt en bepalen moet.

De ouders zullen dus niet kunnen en niet mogen zwijgen. Maar de onderwijzers dan, die op school hun plaats innemen? Moeten dezen zwijgen, omdat ze verbonden zijn aan een school, waaraan men z.g.n. interkerkelijk samenwerkt? Men kan de vraag ook anders stellen en dan ligt het antwoord er al in besloten, n.l.: Moet de kerkelijke verdeeldheid aan zulk een school, waar men uitgaat van deze verdeeldheid, ook aan de kinderen blijken?

Doch luisteren we eerst naar de oplossing die — volgens het verslag — ds Meeter biedt:

„Waar de schoolgaande kinderen, uit gezinnen tot verschillende kerken behoorende, komen, wordt de eenheid der kerken bevorderd, welke altoos, ook op schoolgebied, voor oogen moet staan.

De oecumenische gedachte te bevorderen is ook de taak der gemeente. De kinderen leeren, dat er nog andere Christenen zijn. Eén Jezus, één God, één genade, waardoor de mensch zalig kan worden. Bij het ouder worden komt dan de bede: „Vader, dat zij allen één zijn".

De Kerk is inderdaad in de afgeloopen tijden te veel op den achtergrond gekomen op de school. School en Kerk hebben met elkaar te maken en daarom werke de school naar de Kerk toe, door het bewust kerkelijk leven der onderwijzers, door van de Kerk te spreken als van het lichaam van Christus, door den Zondag te zien als den dag van de Kerk en iets te toonen van de hunkering van het geloof naar het: „ut omnes unum sint".

Het gaat wel om een individueele geloofsbelijdenis: „Ik geloof.....", maar daarbij ook: „Onze Vader.....".

De school werke naar de Kerk toe.

Morgen is het Zondag. Waarom wordt de school gesloten?

Het is de eerste dag der week — de dag van het leege graf — hierop is de Kerk gebouwd — Zondag, dag van de Kerk. Dan gaan we samen naar de kerk, geen dag van scheiding, maar we gaan luisteren naar denzelfden Heer en naar denzelfden Meester.

De school werke naar de Kerk toe: E Voto Christi".

We hebben er van afgezien om door spatiëering op bepaalde woorden bijzondere aandacht te vestigen. Is alles niet even verbijsterend? Als ouders dit lezen, die geworsteld hebben met heel de spanning van hun ziel, om tot klaarheid te komen, wat zij hadden te doen naar Gods gebod in de kerkelijke situatie, waarin zij zich zagen geplaatst, zullen ze dan niet er voor huiveren hun kinderen toe te vertrouwen aan een Christelijke school, waar aldus wordt gesproken over „den Zondag, den dag van de Kerk"?

Hebt U gemerkt, hoe ook in dit verslag weer wordt gespeeld met Kerk en kerk? Maar begrijpt U het, juist als U let op dit onderscheid, hoe hier kan worden uitgesproken: „Dan gaan we samen naar de kerk, geen dag van scheiding"? Als dit de consequentie is van interkerkelijke samenwerking op schoolgebied, dat aldus wordt gesproken tot de kinderen over de kerk, dan is deze samenwerking eo ipso onaanvaardbaar geworden. Onaanvaardbaar, wijl in strijd met den grondslag van elke school, die zich christelijk noemt.

Wanneer men samenwerking zoekt met hen die leden zijn van andere kerken, en op den grondslag van Gods Woord met hen wil samenwerken, dan moet men uitgaan van de gedachte, dat hun lid zijn van die andere kerken een daad des geloofs is. Men mag niet verwachten, dat het lidmaatschap der kerk bij dezulken iets zou zijn, dat niet volstrekt door hen wordt gesteld onder de tucht van het Woord Gods.

Ook de kinderen op een christelijke school moeten er wel van doordrongen zijn, dat hun onderwijzer, die elken dag hen door zijn onderwijs en vermaning heenwijst naar Christus, ook zelf in zijn leven niets anders wenscht te doen, dan te leven naar de Wet Gods.

Men bedenke wel, hoe groote schade men aan de kinderziel berokkent, als het kind, ziende het kerkelijk gescheiden leven bijv. van zijn ouders en zijn onderwijzer, tot de overtuiging zou moeten komen, dat heel de strijd die er gevoerd wordt om de kerk toch eigenlijk slechts ruzie en persoonlijke veete is.

En zou een kind ooit een andere gedachte kunnen krijgen, wanneer zijn onderwijzer bijv. behoort tot die kerkgemeenschap, die de ouders van dat kind noodzaakt in een schuur te vergaderen, en desondanks naar het advies van ds Meeter tot zijn kinderen zou zeggen: „Dan gaan we samen naar de kerk"? Zou dan het kind niet vragen: „Waarom vergadert U niet met ons in de schuur?" En zou op deze vraag niet het eenig juiste antwoord zijn: „Omdat Christus eischt, dat Zijn kerk zuiver wordt gehouden, en dus allen, die niet in alles naar Zijn Woord wenschen te leven, niet met Zijn kerk kunnen mede vergaderen"?

Dan worden onderwijzer èn kind op dit oogenblik geplaatst voor den eisch der gehoorzaamheid, „dat men wel naarstiglijk en met goede voorzichtigheid, uit den Woorde Gods, behoort te onderscheiden, welke de ware kerk zij". Dan onderwerpt zich de onderwijzer aan het vierde gebod, dat naar de verklaring in den 38sten Zondag eischt, dat met ons komen tot de gemeente Gods op den Zondag (eerstelijk) in overeenstemming moeten zijn al onze daden op elken dag van ons leven (ten andere), dus ook onze woorden ter onderwijzing van anderen gesproken. Dan verstaat het kind, hoe welbewuste keuze hier onvermijdelijk is.

Wie hierop let, zal nimmer gedoogen, dat op school bij samenwerking van leden van verschillende kerken de nood der kerkelijke gedeeldheid wordt verheimelijkt.

Daarom dient in den grondslag ook, zoo nauwkeurig als bij de gebrokenheid der werkelijke basis mogelijk is, omschreven te worden, in hoeverre verdeeldheid van belijden bij de samenwerkenden te constateeren is. Deze formuleering zal tevens een voortdurende prikkel zijn metterdaad de eenheid der kerk te betrachten, als men van meening is, dat de geconstateerde verschillen niet mogen leiden tot verscheuring der kerk.

Aan den anderen kant zal men, ziende den nood der kinderen, in de kerkelijke situatie met name van deze dagen, des te meer als lid der kerk van Christus er voor waken, dat in de kerk niet gescheiden wordt, hetgeen Christus niet scheidt, opdat ook op de scholen weer de eenig zuivere en levenskrachtige grondslag kan worden gehandhaafd van het Woord naar de Drie Formulieren van Eenigheid.

Kampen. H. M. MULDER.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

de volkspartij voor vrijheid en democratie.

De oprichting van de nieuwe volkspartij voor vrijheid en democratie heeft ons er niet van kunnen overtuigen, dat er nog kracht in het twintigste eeuwsche liberalisme zit. Dezelfde leuzen van samenwerking en eenheid, van Christendom ondanks en boven geloofsverdeeldheid, die wij — met eenige nuanceering — reeds vanuit het synodocratische kamp kennen, kenmerken de jongste verklaringen van mr Stikker en mr Oud.